

Dublin Core -formaatin käyttö elektronisten resurssien kuvailussa

Tanja Vienonen

ATT-webinaari

23.8.2017

Alussa oli (meta)data

Ennen...

Photo by [Sanwal Deen](#) on [Unsplash](#)

ja nyt.

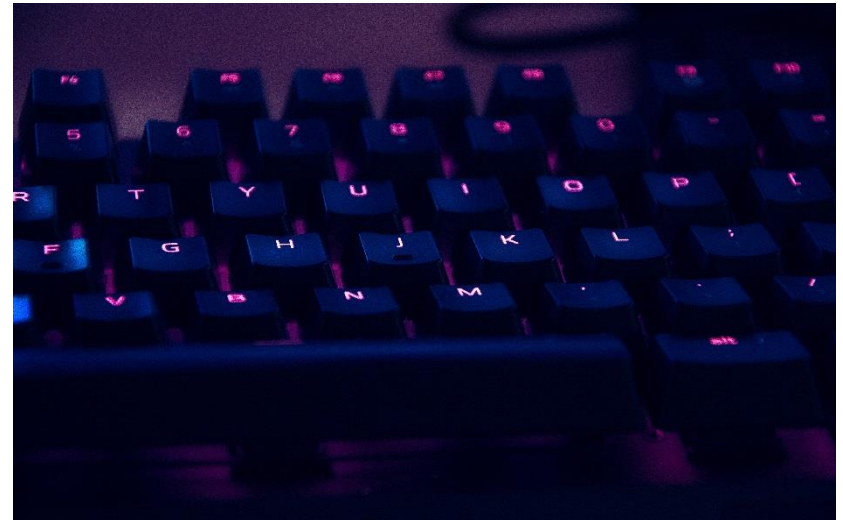

Photo by [Anas Alshanti](#) on [Unsplash](#)

Mikä Dublin Core?

- [Dublin Core Metadata Initiativen](#) (DCMI) ylläpitämä helppokäyttöinen väline erilaisten elektronisten aineistojen ja kohteiden kuvailuun
  - Aineisto voi olla tutkimusjulkaisu, tutkimusdataa, aineistokokoelma, yksittäinen kuva- tai äänitiedosto, tai kokonainen verkkosivu jne.
- Perustuu W3C:n [Research Description Frameworkiin](#) (RDF)
- Tavoitteena aineiston haettavuuden parantaminen, ei ”täydellinen” kuvailutieto (metadata)
  - Formaatin käyttö ja ylläpito on helppoa eikä metadatan tallentamiseen tarvita kirjastoalan koulutusta
  - Kuvailutiedot voidaan ”upottaa” kuvailtavaan aineistoon tai esittää erillisinä tietueina
- Tallennetaan tavallisesti XML-muodossa
- Standardoitu sekä ISO:ssa (ISO 15836) että monissa maissa; Suomen kansallinen Dublin Core -versio on SFS 5895

Formaatin eri versiot

1. [Dublin Core Metadata Element Set](#) (Simple Dublin Core)
  - 15 peruskenttää eli elementtiä
  - Kenttien määrä rajattiin pieneksi käytön helpottamiseksi
2. [Dublin Core Qualifiers](#) (Qualified Dublin Core)
  - Peruskenttien ”laajennusosa” 1997
  - Kolme lisäkenttää ja peruskenttien kanssa käytettävät tarkenteet, joilla voi rajata peruskentän sisältöä
  - Käytössä useissa julkaisuarkistoissa
3. [DCMI Metadata Terms](#)
  - Uusin suositus 2008, päivitetty 2012
  - Otettu huomioon linkitetyn datan vaatimukset
  - Sisältää sekä peruskentät että tarkenteet, joita on n. 40

Dublin Core Metadata Element Set

- Käsittää 15 peruskenttää:
  - Title, Creator, Subject, Description, Publisher, Contributor, Date, Type, Format, Identifier, Source, Language, Relation, Coverage, Rights
- Näillä vain suppea kuvailu mahdollista
  - Käytännössä melkein kaikki hankkeet tarvitsevat lisäkenttiä aineiston kuvailussa
- Sovelletaan vaihtoformaattina eli siirrettäessä metadatta järjestelmästä toiseen
  - Esim. OAI-PMH -haravointirajapinta käyttää oletusarvoisesti tätä Dublin Coren versiota

Dublin Core Qualifiers

- Lisäkentät: Audience, Provenance ja Rights Holder
- Tarkenteita ei voi käyttää yksinään, vaan ne pitää sitoa johonkin DC Metadata Element Setin kenttään
- Kentillä on vaihteleva määrä tarkenteita
  - Esim. Relation-kentän tarkenteet: Is Version Of, Has Version, Is Replaced By, Replaces, Is Required By, Requires, Is Part Of, Has Part, Is Referenced By, References, Is Format Of, Has Format sekä Conforms To
- Virallisten tarkenteiden lisäksi voidaan luoda omia, enemmän tai vähemmän virallisia lisäyksiä
  - Esim. Metadatasuosituksessa julkaisuarkistojen tekstiaineistolle on joitain kansallisia lisäyksiä, kuten dc.subject.yso
- DCMI Metadata Terms on korvannut tarkenteiden käytön suosituksena, mutta Qualified DC on edelleen käytössä monissa järjestelmissä, kuten julkaisuarkistoissa

DCMI Metadata Terms

- Tuorein Dublin Core -versio
- Sisältää molemmat perinteiset Dublin Core -versiot
  - Qualified Dublin Coren tarkenteet ovat itsenäisiä kenttiä
- Tukee metatietojen tallennusta tekemällä mahdolliseksi esim. käytettävien asiasanastojen tai luokitusten kuvaamisen, määrittämällä maa- ja kielikoodit sekä listaamalla kuvailun kohteet (DCMI Type Vocabulary):
  - Collection, Dataset, Event, Image, InteractiveResource, MovingImage, PhysicalObject, Service, Software, Sound, StillImage, Text
- Suhtautuu formaatin laajentamiseen edeltäviä versioita vastahakoisemmin
  - Olemassa olevien kenttien tulee riittää

Sovellusprofiilit (Application Profiles)

- Dublin Core -formaatin soveltamisohjeita erilaisiin käyttötarkoituksiin
  - Kehitetty vastaamaan eri yhteisöjen tarpeita
  - On sekä virallisia, DCMI-yhteisön laatimia ja hyväksymiä profiileja, että muiden laatimia ratkaisuja; jälkimmäiset eivät ole ”virallisia” ja niissä voi olla kenttiä useista eri formaateista
- Esimerkkejä:
  - [DC-Lib](#): Library Application Profile
  - [DC-Collections](#): Collections Application Profile
  - [SWAP](#): Scholarly Works Application Profile
  - DC-Education: Education Application Profile
  - [DCAT](#): Data Catalog Vocabulary

Dublin Coren käyttö

- Dublin Core on todennäköisesti maailman laajimmin käytetty metadataformaatti
- Sovelletaan hyvin laajasti sekä kuvailun välineenä, että vaihtoformaattina
- Sovelletaan monissa ohjelmatuotteissa, kuten:
  - Microsoft Office -ohjelmissa
  - PDF-tiedostoissa
- Kirjastoalalla formaattia käytetään paitsi vaihtoformaattina, myös esim. julkaisuarkistoissa ja muissa sovelluksissa, joissa kuvailusta voi vastata joku muu kuin kirjaston henkilökunta

Käyttöesimerkkejä:

- Kotimaiset ja kansainväliset julkaisuarkistot
  - [Doria](#), Luonnonvarakeskuksen [Jukuri](#), ammattikorkeakoulujen [Theseus](#)
  - Euroopan komission [OpenAIRE](#) -ohjeistus ja avoin julkaisuarkisto [Zenodo](#) (mm. Dublin Core)
- Yleiset kirjastot
  - digi.kirjastot.fi
- Kansalliskirjaston [Dublin Core -tallennuslomake](#)

Kiitos!

Tanja Vienonen

tanja.vienonen (at) helsinki.fi

doria-oa (at) helsinki.fi